

La repatrimonialització de Puigcerdà

Puigcerdà ha sofert els darrers anys una important repatrimonialització als seus espais públics. S'han restaurat monuments i esglésies, s'han col·locat estàtues, s'han reobert túnels subterranis i criptes i, en general, s'ha augmentat el patrimoni arquitectònic i urbanístic de la vila, cosa molt necessària, després d'unes dècades en què la destrucció continuada de patrimoni va ser la norma.

Puigcerdà ha estat castigada al llarg dels segles per una contínua destrucció del seu patrimoni, molt especialment al llarg del segle xx. És per això que les darreres administracions municipals, conscients de la manca d'atractius patrimonials –que es podien resumir en uns pocs elements com el campanar de l'antiga església de Santa Maria, la no gaire ben conservada església de Sant Domènec, el monòlit de la plaça dels Herois o l'estany i l'entorn del parc Schierbeck– han decidit posar fil a l'agulla i iniciar un procés més o menys reeixit de repatrimonialització de la vila de Puigcerdà, cosa molt necessària per a una població que viu o vol viure en bona mesura del turisme.

El procés no ha estat un procés més o menys ordenat ni dirigit i alguns ajuntaments han posat més o menys cura en la restauració del patrimoni o en l'adquisició de nous elements. De fet, algunes administracions varen ser responsables de la desaparició d'elements patrimonials, com el cas del pou del glaç proper a l'estany o de les restes del fort Adrià, desaparegudes sota les obres del pàrquing Saba.

Per tant, més que una línia argumental o cronològica nítidament traçable, farem un recorregut més o menys aleatori, però sistemàtic, des dels primers elements recuperats els anys 90 fins a l'actualitat més recent.

Començarem, però, amb les pèrdues més destacades de patrimoni recents, algunes de les quals han pogut ser afortunadament corregides. Una de les més conegudes va tenir lloc durant la Guerra Civil. Els anarquistes, instal·lats al poder de la vila, van derruir pedra a pedra l'església de Santa Maria, al bell mig del poble, i en van

Enric Quílez i Castro,
informàtic i President
del Grup de Recerca
de Cerdanya

Capella de Gràcia. Autor: Francesc Esteban

deixar només intacte el campanar, que tenia un important valor estratègic com a mirador de la comarca o per instal·lar-hi defenses antiaèries. Actualment, el campanar, després de diverses reformes les darreres dècades, és la seu del Patronat Municipal de Turisme, en un emplaçament cèntric i molt lluminós, a diferència del seu antic emplaçament. A més a més, s'han pogut restaurar les arcades interiors de marbre d'Isòvol i s'ha pogut reconstruir una

arcada exterior. També s'han realitzat excavacions, fruit de les quals ara és possible visitar dues criptes subterrànies.

Un altre element destruït pels anarquistes va ser l'estàtua del general Cabrinetty, erigida per subscripció popular entre els vilatans en agraïment a la intervenció d'aquest militar, que va alliberar la vila del setge dels carlins. Novament, amb una subscripció popular i amb l'ajut de l'ajuntament de torn, l'estàtua va poder ser recuperada, ara en bronze, i va ser instal·lada novament a la plaça que porta el seu nom.

Alguns elements arquitectònics no han pogut ser recuperats, ja que s'han perdut irremeiablement, com el pou de glaç de l'estany, les restes del fort Adrià de la plaça del Call i l'església dels Dolors, destruïda per erigir l'actual Rectoria.

Altres elements, com el bust que hi havia a l'estany de German Schierbeck, artífex del parc que porta el seu nom, podrien tenir aviat una recuperació popular, similar a la que hi va haver amb l'estàtua del brigadier Cabrinetty.

Puigcerdà no té gaires estàtues. De les poques que tenim, en podem destacar la d'Ortega Monasterio, el músic i militar que es va establir molts anys a la vila i des d'on va compondre algunes de les seves peces més conegudes. Actualment, la seva estàtua es troba als jardins de l'Escola de Música.

Un altre element recuperat és l'església de Gràcia, al carrer Escoles Pies, que es trobava en un estat deplorable i que ara mateix llueix un aspecte immillorable.

I per descomptat, l'església parroquial de Sant Domènec, que ha estat netejada i restaurada tant per dins com per fora, i de la qual s'han pogut recuperar alguns elements pictòrics i arquitectònics molt interessants.

Adjunt a l'església, les arcades de l'antic convent de Sant Domènec que actualment estan perfectament integrades a l'estructura arquitectònica de la Biblioteca Comtat de Cerdanya.

Tot i que del call jueu no queden restes visibles a la superfície, sí que se'n conserven alguns elements patrimonials poc freqüents a Europa: una llàntia Hannukah o un segell

Escultura d'Ortega Monasterio. Autor: Gael Piguillem

del pa. Pel que fa a les restes de l'antic call, es poden veure en el subsòl de l'edifici de la Fundació Adis, a la plaça del Call, si bé caldria adequar-les millor per ser visitables.

Amb l'adquisició de la torre Viladomiu per part del Consell Comarcal de la Cerdanya i el trasllat de les seves dependències a aquest emblemàtic edifici, que va tenir un important paper durant la defensa contra els atacs carlins a Puigcerdà, i l'adequació dels seus jardins, s'ha obert un mirador a llevant molt destacable i s'ha preservat aquest edifici de les remolinades de la història.

Museu Cerdà. Autor: Gael Piguillem

A la plaça dels Herois, es va restaurar el monument als Herois, el famós monòlit davant del qual cada any, pel 10 d'abril, se celebra la commemoració del setge carlí. A més a més, s'han refet les plaques que indicaven què s'hi commemorava, que eren del tot il·legibles. Parlant de plaques, també s'han instal·lat dues plaques més a la vila: una a l'antic edifici de cal Tixaire, on va néixer el Dr. Francesc Piguillem i Verdacer, puigcerdanès de pro i introductor de la vacuna de la verola a Espanya. L'altra, a la façana de l'antic hotel Europa per recordar el pas d'Antoni Gaudí per la Vila.

Però si per grandària de l'edifici podem parlar d'una restauració de gran envergadura, no podem oblidar el Museu Cerdà, antic convent de clausura, recuperat ara com a museu de tota la comarca, amb una magnífica sala de convencions i un preciós pati (que va patir una esllavissada de la qual encara no s'han recuperat els murs), i amb un seguit de sales d'exposicions que es van obrint a poc a poc, segons el pressupost ho permeti.

Lligada al Museu Cerdà tenim l'adquisició recent per part de l'ajuntament d'una col·lecció important de pintures de la família Borrell, lligada estretament a la vila i que pròximament es podran visitar.

Puigcerdà té una història subterrània també. Hi ha multitud de túnels al subsòl de la capital cerdana. Alguns, malmesos definitivament per les obres d'altres edificis, però alguns encara recuperables. Aquest és el cas de l'Ull del Basilisc, una sala situada sota de la plaça de l'Ajuntament a la qual s'accedeix per un túnel recentment restaurat, on s'hi pot veure un documental sobre l'evolució de la vila al llarg dels segles.

També s'està recuperant un important túnel ubicat sobre el passeig 10 d'abril, al qual s'accedeix des de l'edifici de l'Arxiu Comarcal i que va ser emprat com a refugi antiaeri durant la Guerra Civil.

Més visibles són les darreres repatrimonialitzacions, com la nova plaça Barcelona, amb una magnífica font d'aigua, amb elements de ferro i de roca, obra d'Ernest Altés i Albert Tàpies; o l'estàtua d'un jugador d'hoquei gel, situada a l'entrada de la vila, forjada en metall, obra de Salva Barnola i David Salinas, jugadors d'hoquei gel, també.

Hi ha més projectes de repatrimonialització pendents a la vila de Puigcerdà. Alguns veuran la llum i altres potser no. Alguns seran d'iniciativa privada o mixta (la restauració d'un

bust o medalló de German Schierbeck a l'estany de Puigcerdà) i altres seran cosa de les administracions (com traslladar l'actual Arxiu Comarcal a l'antiga Acadèmia Montcerdà, degudament restaurada).

Esperem poder veure aquests projectes reeixits.